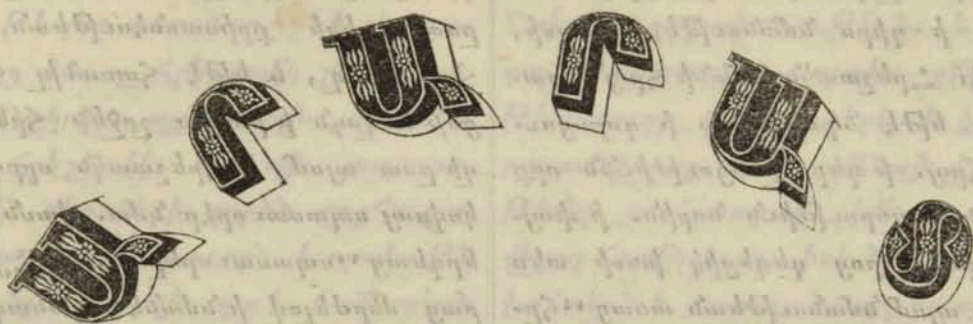

ԿՐՕՆԵԿԵՆ, ՊԵՏՄԵԿԵՆ, ԲԱՆԵՍԻՐԵԿԵՆ, ԵՒ ԲԱՐՈՅԵԿԵՆ.

ԹԻՒ Ը. — ՇՐՋԱՆ Ե.

1872

ՏԵՐԻ Ե. — ՕԳՈՍՏՈՍ 31

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

ՊԵՏՈՒՂ ՅԱՆԿԱԼԻ

ՈՐ Է

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԵՍ ՏԵՐ,

ՀԱՐՑԻՆ.

Շարունակներն և վերջը:

«Որ է հրանի-նիցն սպասաւորելով զարհուրեցողս զխաւաւորն, հովիւն խաղ խաւաւոր հօտին և բժիշկն ախտաւորն անշանդ,»:

Ընդ ժամանակսն ընդ այնոսիկ յուզելը պիղծ աղանդն Արիօսի Աղէքսանդրացւոյ. վասն որոյ հրամանաւ բարեպաշտ ինքնակալին Հռոմոց մեծին Կոստանդիանոսի գումարեցան ՅԺԸ. հայրապետք ի Նիկիա Բիւթանացւոց առ ի հերքել զմոլար բանս ժանախն Արիօսի, յորոց մի էր և երանելի հայրապետս սուրբն Յակովբ Մծբնայ. զոր տեսալ մեծի ինքնակալի ի յընդարձակ ժողովարանի սրբոյ տաճարին. զի հրեշտակն սպասա-

ւորէր սրբոյն Յակովբայ ընդ որ զարհուրեցաւ թագաւորն երկիւղիւն աստուածախրութեան, զայս ակնարկելով ասաց. «որ ի հրանիւթիցն սպասաւորելով զարհուրեցողս զթագաւորն,» սովոր են զիրք զանաւորմին Լուծիւնս՝ օգոյ հրոյ տեսութեամբ նմանեցուցանել առ ի մեր իմացումն. այլ և ինքեանք հրեշտակքն յերևիլն՝ առնուն զկերպս լուսոյ արագաշարժ օգոյ և փայլական. ուր ասէ սուրբն Հերոնիմոս. Ճ'առ Ի.Օ. ի վերայ Ղ.ա. հոգիս լինել առ սուրբսն, և առ արժանաւորս հուր. վարելով յեռանդն. կամ զանարժանս պատուհասելով. և մեծն Վարդան ասէ. մեկ Սաղ. Ճ'Գ. Կ.: Թէպէտ ի բնութենէ չ'ունին կիզողութիւն. այլ հրամանաւն Աստուծոյ կիզուն իբրև զՍողոմ. և զմեզս կիզուն իբր զԱսախայն. և մեկնիչն զրէ ի վերայ բանին, բոց հրոյ. իբրև բոց վառեալ. իբրև կայծակն բորբոքեալ. նմանս հրոյ բորբոքելոյ ազգօղ ներգործութեամբ. պայծառ

Ճանաչմամբ և ջերմութեամբ սիրոյ: Եւ դարձեալ ի գիրս նմանութեանց ասի, յերես 35: Հրեշտակն նմանի հրոյ՝ քառակաբար. եթէ նկատիցիմք ի գոյացութիւնն հրոյ. ի գերազանցութիւնն որք առ տեղին. ի զօրութիւն նորին. ի փայլումն նորին. զորոց գեղեցիկ խօսի տեսանդ. ըստ այսմ նմանութեան ասաց «հրանիւթ», զհրեշտակաց, որք ըստ Պօղոսի առաքին ի սպասաւորութիւն առ ժառանգողս փրկութեան, յոյր վերայ ասէ մեկնին,՝ տիրապէս զենամա ընտրելովն յայտ առնէ բանս, բայց ընդ նովաւ ամենայն հաւատացելոց. վասն զի ամենեքեան ի կոչմանէն Աստուծոյ կարգեալ են ի փրկութիւն. և ստացեալ զերաւունս ինչ ժառանգութեան. թէպէտ և մարթէ ումանց վրիպիլ իւրեանց յանցանօք. ըստ այսմ ապա ուրեմն յայտ է՝ թէ ամենայն հաւատացելոց կարգեալ կան յատկապէս հրեշտակք խնամակալուք առ ի օգնել և պահպանել. և ի նեղութեան ի թիկունս հասանել. զոր սպասաւոր անուամբ յայտ արար տեսլով «սպասաւորելով», տես դու զբարեգթութիւնն արարչին առ ընտրեալս իւր. թէ զիմրդ խնամակալու է նոցա՝ ի ձեռն սպասաւորութեան հրեշտակաց. առաքելով զնոսա յօգնականութիւն ի պէտս և յօգուտ փրկութեան նոցա յամենայն չարէ. եթէ զնայցեալ ըստ կամացն Աստուծոյ. զի եթէ խնամակալութիւն նոցա ազգաց և թագաւորութեանց, և թէ բնական արարածոց, և մեղաւորաց իսկ ի պահելն կամ ի պատուհասելն. յայնմ ամենայնի վասն գործակից լինելոյ ի բարիս է հրաւիրելոց ի փրկութիւն. ապա որ չարիք կարող են դըր-

դուեցուցանել զհաւատացեալս՝ եթէ ըստ օրինի քրիստոնէութեան կացցեն հանապազ, և եթէ հասանիլ հասանիցեն և զայն ի բարիս շրջնն հրեշտակք, զի ըստ այսմ և հրեշտակն սրբոյն Յակովբայ սպասաւորէր նմա. վասն այսորիկ երգեաց «սպասաւորելով», Եստինքն ի բաց մերժելով ի նմանէ զզանազան չարիս հնարեալն ի թշնամոյն. և կամ ի բարիս շրջելով. զոր տեսեալ թագաւորին՝ զարհուրի ի հրատեսիլ կերպարանաց հրեշտակին. բնական իմն է մարդկանց ի տեսանելն զհրեշտակս՝ զարհուրիլ և երկնչիլ. որպէս եղև Պեդէսի ի ճանաչելն եթէ հրեշտակ Տեառն է՝ զարհուրելով ասաց ա՛ ա՛ տէր տէր զի տեսի հրեշտակն Տեառն դէմ յանդիման. զոր զօրացուցեալ հրեշտակի ասէ «խաղաղութիւն ընդ քեզ, մի՛ երկնչիր ոչ մեռանիցիս. բայց ընդելացելոց ոչ այնպէս, պատճառեալ յերկիւղէ. այլ ի պատկառանացն պարագրեալ երկիւղեան Աստուծոյ. ըստ այսմ և մարիամանք թէպէտ չ'էին ընտելացեալ ընդ տեսութիւն հրեշտակին, այլ գոյով արդարք ոչ երկիւղական կերպիւ երևէին. զի ասէ աւետարանիչն «հասին առ նոսա արք երկու ի հանդերձս լուսաւորս, և իրրեւ զահի հարան և խոնարհեցուցին զերեսս իւրեանց յերկիր», այսինքն պատկառեցան ի նոցանէ. ըստ այսմ էր և զարհուրելի սրբոյն Առստանգիանոսի. ի տեսանել զհրեշտակն ի ըսպասու. ըստ որոյ ասաց «զարհուրեցոյց», այսինքն պատկառեցոյց զթագաւորն. ապա թէ ոչ զիմրդ լինէր զարհուրիլ յերկիւղէ պատճառեալ. որ հանապազ տեսանէր զհրեշտակն և խօսէր ընդ նմա՝ իրրեւ ընդ

սիրելւոյ և բարեկամի. ըստ Ագաթանգեղոսի. և թէպէտ աստանօր երևի զի զարհուրեցոյց զնա ոչ հրեշտակն լինել. այլ սուրբն Յակովբ, այլ սակայն յայտ է և այս՝ թէ հրեշտակիւ եղև այն. ապա առ հրեշտակն վերաբերի գործն զարհուրական եղևալ առ թագաւորն. և որպէս թէ կամի ասել, այս այն այր է հաճոյական կամացն Աստուծոյ, որում և հրեշտակն Տեառն սպասաւորէր ըստ իւրում առաքինադարդ և սիրելի գոլոյն յաչս Աստուծոյ, զոր տեսանելով և աստուածասէր թագաւորին սրբոյն Առստանդիանոսի պատկառեցաւ ի հրեշտակէն երկիւղել Տեառն և միանգամայն ի սրբութենէ առն Աստուծոյ սրբոյն Յակովբայ և երանաշնորհ հայրապետին ՄԺբնայ, ուստի զեղեցիկ ներբողէ ապա զնա ասելով, «Հովիւ քաջ բանաւոր հօտի», հովիւ քաջ զանձն իւր Տէրն մեր անուանեաց. զննամակալութիւնն, որ առ մեզ, հովուական անուամբն նշանակեալ. և զինի եկեալ խնամածու հովիւսն ևս հովիւ քաջ յորջորջեաց յասելն «Հովիւ քաջ զանձն իւր զնէ ի վերայ ոչխարաց», Ըստ սմին և սուրբ հայրն մեր Աերսէս Ալայեցին տեսանելով զարիական հովուութիւն նորա՝, հովիւ քաջ, կոչեաց զնա. ապա արդարեւ այնչափ էր խնամակալութիւն քաջ հովուիս հաօղի առ բանաւոր հօտս իւր, որ յամենուստէք պահեալ պաշտպանէր ի գայլասարաս արանց արեանց, և ի զիշատող խարուսիկ անձանց ի նեղեալ և ի վշտապատ ժամանակին, յորում յամենայն կողմանց փչէր հողմն դառնաբեր և արեկոծիչ հաւատոյ. է զի՝ ի հրապաշտ Պարսից, որպէս մանաճրհին ապստամբու-

թիւն. և է զի՝ ի հերետիովտաց, որպէս Արիոսին չարափառութիւն. և է զի՝ ի գայթակղեցուցչաց, որպէս զճշմարտութիւն սուրբ գրոց ի դերև և իբր լեալ բարբանջողաց. և այս ամենայն վշտակրութիւնք առհասարակ զիմեալք գային ի վերայ հօտին իւրոյ, իսկ նա ըստ իւրում խոհական և աստուածասէր մտաց տարածէր զթևս իւր և ընկալնոյր ընդ անթովք պահպանեալ յամենուստէք հասեալ վրտանդաց, և ոչ տայր ի բերան գայլոյ և ոչ մի. ընդ որ ապշեալ յիմարեալ մնայր սատանայ հանդերձ խորհրդակցովք իւրովք և ընդ խոհական կառավարութիւն երանելոյն. և աչալուրջ արթնութեամբ պահպանութիւն քաջ հովուին. ուստի իրաւամբ արժանացաւ յայսմ գերազանց կոչմանս, «քաջ հովիւ բանաւոր հօտին», և ըստ իւրում հայրական և անչափ զթոյն. որ ի վերայ ժողովրդեանն Աստուծոյ. կրկին երախտաւոր էր առ ամենսեան, ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ բժըշկութեան. զի այս է արդարեւ գերապանծ վայելչութիւն զթոյն հայրականի. զի ոչ ըստ հոգւոյն և եթ, այլ և զմարմնոյ խնամամտարցէ ըստ առաքաւոր բանին Սողոմոնի՝ թէ. «կշիռ արդար ընդունելի է նմա», և ըստ առաքելական տնայեցութեանն որ առ Տիմոթէոս սիրելի աշակերտն իւր՝ յասելն «այսուհետեւ մի և եթ ջուր ըմպիցես, այլ սակաւիկ և գինի խառնեսջիր վասն ստամոքսի և ստեպ հիւանդութեանց», Տեսնը զգութն հայրական. նկատեցնր զհաւասարակշռութիւնն առաքելական, նշմարեցնր զհաւասարապատիւն հոգւոյ և մարմնոյ. որ ի խնամոց քաջ հովուին արտափայլեալ առ հպա

տակեալս. ըստ այսմ՝ ապա և սորա լինելն այսպիսի ոք ծանուցանէ յասելն, «Եւ բռ-
ժիշկ ակտացելոց անձանց, ամենեւին
ըստ իւրում երկնաւոր վարդապետին նը-
մանեալ, որ նախ զգրաւ հաւատոյն ըն-
կալնոյր. և ապա պարգեւէր զբժշկութիւն
մարմնոյ ակտացեալ անձանց. որպէս և
գրէ երանաշնորհն Վրիգոր Չահն՝ Արեւ-
կայ՝ յասելն. «Ոչ պարգեւեաց աչաց նոցա
լոյս, եթէ ոչ նախ զհաւատոյն գրաւ ըն-
կալաւ, ըստ նմին և սա նախ՝ զհոգւոյն
բուժէր զախտս. և ապա՝ զմարմնականն
խնդրէր յԱստուծոյ. և տայր բժշկու-
թիւն՝ շարժեալ ի գութ հայրական առ
ամենեւեան. զի եթէ զանգամալոյծն ա-
սեմ, զոր ի գաւիթ եկեղեցւոյ յարուցին
յոտս ընդ սրբոյն Մարուգէի՝ անուամբ
Տեառն զօրութեանց. և եթէ զեարուսիկ
զարսն որ մինն մեռեալ զինքն ձեացուցա-
նէր սրբոյն. և միւսն խնդրէր զօ-
րորմութիւն ի նմանէ որպէս մուրացիկ,
ծածկեալ զխաբէութիւն իւրեանց պա-
տուականն ճշմարտութեան. զորոց իմա-
ցեալ զխաբէական ստապատիր բանս՝ ե-
րանելին, «Ըստ գործոց ձեռաց ձերոց ե-
ղիցի ձեզ, ասելով՝ զձեացեալն ճշմար-
տէր, և դարձեալ խնդրանօք ընկերին
զառնալով յուղղութիւն՝ վերստին ի կեն-
դանութիւն դարձուցանէր զմեռեալն.
ըստ այսմ և ամենեցուն պարգեւէր զհոյ-
ցութեան, և հանապազ պարգեւէր յիւր
բարեխօսութիւնն ապաստան եղիլոց. և
զանուն նորին արդեամբք բարեգործու-
թեան խնկեալ փառաւորողաց ի փառս
և ի պատիւ արարչին ամենայնի յանկէտ
յաւիտեանս փառք»

Յորդանան:

Եւ արդ՝ եթէ ունիմք այսպէս միջնորդ
և բարեխօս. և միանգամայն վանիչ հի-
ւանդութեանց՝ ըստ հոգւոյ և ըստ մար-
մնոյ, է զի՝ բարեխօսութեամբ, և է զի՝
սքանչելի զօրութեամբ, առ ո՞ ապա դի-
մել պարտ է մեզ յարարս կամաց մերոց,
եթէ ի հաճոյս սրբոյն Աստուծոյ, զի եթէ
ըստ կամս մարմնոց մերոց գնայցեմք՝ մե-
ռանելոց եմք, և եթէ զհաճոյս սրբոյն
առնիցեմք՝ կեամք. զի եթէ նովաւ կեամք
նովաւ շարժիմք, նովաւ եմք, և նա զայ-
սոսիկ սիրելեաց իւրոց ի ձեռն՝ պարգեւէ
մեզ. զի՞ ապա յամառեալ մեամք յան-
գոսնելի կիրս, ի բարկութիւնս առ ըն-
կերսն հաւատոյ՝ զոր արգել Տէրն՝ ասե-
լով, որ բաւկանայ եղբօր իւրում տա-
րապարտուց, պարտաւորութեանն սաս-
տիկ վճիռ ի գեհէն հրոյն եհատ ի վերայ
Ի նախանձ՝ վասն ունեւոյ ընկերին զբա-
րութիւն, զոր արգել Աստուած ի ձեռն
օրինաց իւրոց՝ յասելն, «մի՛ ցանկար ա-
մենայն իրաց ընկերին. որոյ մայրն է նա.
խանձն. յագահութիւնս մարդկային ի-
րաց, զոր և զնա Տէրն արգել յաւատարա-
նին. և զիւրդ մի մի թուիցիմ. որոյ չարութեան
մատուցնքն անթիւս է տարածեալ. և
զիւրդ ապա ոչ շարժիմք ի հեղութիւն. ի
բարեհաճութիւն. յողորմութիւն, և ի գը-
թութիւն լսելով զայսոսիկ՝ ինձ թուի,
զի որպէս պատիժքն տիրատուր առ ամե-
նեւեան սիրեցաւ, նոյնպէս և զօրութիւն
Բանին Աստուծոյ որ առ Այոյ՝ թէ մի
մնացէ հոգի իմ ի մարդիկսդ մարմին ե-
ղիլոց, նոյնն յանհաւանսն տարածեցաւ.
զի եթէ, է՛ք հոգի, ուր արդեօք դացուք

